

Zientzia, politika eta geografia

Pasa den udazkenean euskal herritarren eta komunikabideen atentzioa erakarri duten hiru hauteskunde-prozesu bizi izan ditugu. Etxean izan dugu bat, paraje bestea eta itsasoaz haraindi hirugarrena. Eusko Legebiltzarrerako, Kataluniako Parlamenturako eta AEBetako lehendakaritzarako hauteskundeak izan dira. Hirurek izan dute interes politiko handia. Armen hotsa atzendu denean nolako izango zen EA Eren mapa politikoaren puzzlea irudikatuko zuen aurrenak. Bigarrenak Kataluniaren erabakitzeko eskubidea aldarrikatzen duten indarrei herritarrek nolako babesa emango zioten zuen galdegaia. Hirugarrenak munduko estatu bote-retsueneko lehen presidente beltzak agintea errepikatzerik izango zuen zeukan argitzear.

Hiru kanpainez elikatu gaituzte komunikabideek. Gurearekin betekada izateko arriskuan ibili izan gara, Kataluniakoan gartxuagoa izan da jatena, eta Atlantikoaz bestaldekoaz komeni baino gehiago jaten eman ote diguten dut susmoa.

Ozeanoaz haratagoko hauteskunde-kanpaina horiek geurek ez dituzten parametro batzuk izaten dituzte kasu askotan. Alabaina, hemengoek gero eta gehiago partekatzen dute haiekin hauteskunde-prozesuak biltzen dituen zelofana, non formak mezuak baino garrantzi handiagoa hartzen duen. Dena den, aldea dago hautesleek inportantetzat jotzen dituzten gaietan. Horietako asko zientziaren edo teknologiaren esparrukoak dira, nahiz eta eztabaida politiko-ideologiko hutsaren borrokalekura eramaten diren.

Zer pisu du eztabaida politikoan zientziak gure inguruko hauteskundeetan? Gogoan al duzue lehendakarigairen bat azkeneko kanpainen zientzia-gaiak sakon eta berariaz trata-

tzen? Komunikabideetako eztabaiden agendan egon al dira? Ez, ezta? Gehienbat aipu orokor eta azaleko batzuk I+Gren onuraz eta horretan inbertitu behar dugula, aldaketa klimatikoari aurre egin behar zaiola, energia aurreztu behar dela, etab. Haustura hidraulikoaren, transgenikoen edo antzeko gai puntualen bat ager daiteke zipriztin moduan. Bestalde, itxuraz muin zientifikoa izan dezaketen gaiak, errausketarena etsenplurako, posizionamendu politiko taktikoaren guda-zelaira bideratzen dira; batzuek eta besteek interes koiunturalen arabera usatzen duten NIMBY gertaera bat, adibide horren kasuan.

Onar dezagun, euskal hautesleek ez dute bere botoa ematen hautagaiak dituzten zientzia-iritziak edo alderdiaren politika zientifikoak baloratuz. Beste faktore batzuek eragiten diote hautuari.

Ez dizuet deus berririk argituko esaten badizuet AEBetako politikan eta hauteskundeetan oinarri zientifikoko gaiak pisu nabarmena dutela. Herritar askok 'zientzian' oinarritutako bozka ematen dutela. Egia esateko, 'ustez zientzian oinarrituta' idaztea egokiago zatekeen. Edota, antizientzian? Ebo-luzioa ezeztatzea, aldaketa klimatikoa ukatzea, zelula-amekin lana egin ahal izatea eta antzekoak eztabaida politikoa- ren erdigunean egoten dira, tamalez, karga ideologiko itze- larekin zamatuta. Hortaz, eztabaidaren alde batean edo bes- tean egotea uste politiko-erlijiosoekin egoten da lotuta, eta ez hainbeste egia zientifikoarekin.

Joan den udazkeneko AEBetako hauteskundeetan harira bi informazio interesgarri aurkitu ditut hautu politikoa eta uste zientifikoa lotzen dituenak.

Lehenak politikari errepublikanoen eta demokraten zientzia usteak analizatzen ditu, bereziki faktu zientifikoei buruzkoak. Bigarrenak bi hautagai nagusiek zientzia-auzi bazu- en aurrean dituzten iritziak azaltzen ditu.

Zer ukatzen dute bada demokratek? Oro har, politikari de- demokraten artean zientziaren ukazioa ingurugiroarekin eta osasunarekin egoten da lotuta; gure artean bereziki ezkerre-

ko indarren artean izango lukete isla jarrera horiek. Horieta-ko ukazio batzuk aipatzearen: eskuko telefonoek minbizia eragin dezaketela edo txertoek autismoa sor dezaketela. Errepublikanoen partean, ordea, eboluzioaren teoria edo aldaketa klimatikoa ezeztatzea dira ukaziorako gai izarrak.

Zientziaren egiaren kontrako muturreko jarrera ideologi-ko horiek boto-emaileen kopuru adierazgarri baten hautuari eragiten diote, errepublikanoen artean bereziki. Hortaz, ez da harritzekoa errepublikanoen artean hautesleen begirunea lortu nahi dutenek zientziaren ukazioaren olatuan surf egiten jardutea olatuaren jitoari so unean uneko txanparik egokiena hartzeko.

Romney presidentegai errepublikanoa surflari iaio agertu da. Bere hautagaitza aurkeztu zuenean, 2011ko ekainean, argi eta garbi adierazi zuen bere ustez aldaketa klimatikoa gertatzen ari zela eta gizakiok genuela erantzukizuna. AEBetako kobazulo mediatikoaren erasoja jaso zuen. Urte bereko urrian aldaketa klimatikoa onartu arren, adierazi zuen horren erantzulea nor zen ez zegoela garbi eta bilioika dolar erabiltzea CO₂ emisioak murrizteko ez dela biderik egokiena. Alabaina, errepublikanoen izendapena jaso ondoren, 2011ko ekaineko jarrerara itzuli zen. Norberaren konbikzioen sendotasunaren adibide polita, alajaina!

Antizientziaren olatu horretan surfean ibiltzea ezinbestekoa bihurtu zaie hautagai errepublikanoei hautesleen babesa lortu nahi badute. Jazoerek hori erakusten dute. Zientziaren kontrako adierazpenak eginez gero, hautagai errepublikanoek beren hautesleen babes handiagoa lortzen dute. Dena dela, askok ez dute surfean ibili behar, antizientzian lontan dabilzalako. Tamalez, horrelako jarrerak dituzten hautetsiek zientziari eragiten dizkieten erabakiak hartu behar izaten dituzte gero. Todd Akin, Missouriko kongresista, ezagun bihurtu zen gure artean esan zuelako bortxaketaren ondorioz haurdun gelditzea oso bitxia zela, «bortxaketa legitimoa baldin bada, emakumezkoen gorputzak badituelako mekanismoak guztiz ixteko eta haurdunaldia eragozteko».

Ba, Kongresuko Zientzia, Espazioa eta Teknologia batzordeko kidea zen. Zorionez, bere karrera politikoak eten bat izan du, 2012ko hauteskundeetan senaturako lehiatu baitzen eta kargua jadesi ez.

Zientiaren ukazioa AEBetako gizartean errotutako fenomenotzat jo daiteke. Ez da beti horrela izan. Nazio horren fundatzaileak zientziazaleak ziren, eta Thomas Jeffersonek berak, legegizona izanik ere, zientzialariarekiko oso interes bizia izan zuen. Nola lortu du marjinalitatetik erdigunera iristea. Historia jakingarria da.

Mende bat jo behar da atzera, eboluzioaren teoriari buruzko eztabaidetara. Garai hartan AEBetako lehendakari-tzarako hiru bider borrokatu zen William Jennings Bryan politikari demokratik (http://en.wikipedia.org/wiki/William_Jennings_Bryan), bere sinismen kristau sendoetan oinarrituta, eboluzioaren teoriaren kontrako kanpaina sutsuak egin zituen, besteak beste. Hizlari trebea omen zen. Ez zuen lortu AEBetako lehendakari bihurtzea, baina eboluzioaren teoria Bibliaren kontrako zelako aldarria hegoaldeko estatuetako jendeengan sustraitzea lortu zuen. Adibidez, Tennesseeek lege bat onartu zuen «Biblian adierazitako Jainkoaren kreazioaren kontrako edozein teoria» irakastea debekatzeko. Lege horren bidez, John Scopes Tennesseeko irakaslea akusatua izan zen eta epaitegira eramana. Kasuak izugarritzko oihartzuna izan zuen garaiko AEBetako komunikabideetan, eta Bryanek berak jokatu zuen fiskalaren papera (http://en.wikipedia.org/wiki/Monkey_trial). Kasuak iritzi publikoa fundamentalismoaren kontra jarri zuen eta, halaber, zientzialari gehienak alderdi errepublikanoaren alde. Hainbat buelta ematen ditu historiak!

Bigarren Mundu Gerrak ospea eman zion zientziari, eta horrek ekarri zuen gobernu federalak gero eta diru gehiago inbertitzea zientziaren eta teknologiaren garapenean. Jakina, mesede handia egin zion zientzia-sistemari, baina ustekabeko ondorio kaltegarri bat ere ekarri zuen. Zientzialariak plaza publikotik urrundu ziren, beren lanetan murgil-

du ziren eta engaiamendu soziala eta politikoa arazo bezala ikusten hasi ziren. Horrek fundamentalismo erlijiosoari agorra okupatzeko parada eskaini zion. Era berean, arma atomikoaren mehatxuak gizakion etorkizunari jartzen zion Damoklesen ezpatak, eta gizakiok bizitza manipulatzeko gero eta gaitasun handiagoak, erraztu zuten fededunen artean fundamentalismoa errotzea.

Bestalde, teknologiaren erabilera desegokiak (euri azidoa, poluzioa eta gainerakoak) jakintza zientifikoaren alde iluna agerian utzi zuen. Industriaren jarrera arduragabeak agintari publikoek ingurugiro- eta osasun-lege eta -arauak indartzea ekarri zuen. Horrek kontrako jarrerak bultzatu zituen industria kimikoan, petrokimikoan eta farmazeutikoan bere interes partikularrak defendatze aldera. Defentsa-modu bat ebidentzia ukatzea izan zen. Posizio horretan, fundamentalista erlijiosoengan aliatu naturalak aurkitu zituzten erregulazioaren kontrako lobbyek. Batzuek sosak ipini zituzten, besteek tropa tematia. Horrela, plaza publikoan pisu hartzea lortu zuten fundamentalistek eta zientziaren ukazioaren aldekoek.

Bestalde, postmodernismoak zientzia eta jakintza erlatibizatze joera ekarri zuen duela hamarkada batzuk. Ez dago egitate zientifikorik, iritzia baizik mugimendu horretako jarraitzaileentzat. Eta ideia horiek uste baino gehiago blaitu dute gizartea. Ez badago egia absoluturik eta bi aldeek arrazoia izan badezakete, biei eman behar zaie tokia. Horixe da, hain zuzen ere, kreazionismoa eta darwinismoa eskoletan batera irakatsi behar direla diotenen argudio errekkurrentenetako bat. Oreka faltsua da hori, iritzia eta jakintza maila berean jartzen dituen.

Bada, kezkatzeko modukoa da antizientziak AEBetako gizartean hartu duen tokia. Zientziak eta bere aplikazioek bizitzaren gero eta esparru gehiagori zuzenean eragiten dieten honetan, zientifikotik gutxi duten jarrera eta uste ideologikoek sozietatearen gidaritza eta jarduera politikokoaren zentralitatea hartzeak demokraziaren beraren oinarriari eragin

diezaioke. Neurri batean gogorarazten dit Estatuan politikarien kontra bultzatzen ari den jarrera soziala, gutxi bazuen interes partikularren mesedekoa baino izango ez dena, botere ekonomiko faktikoena, hain justu.

Urrun irudi dakiguke egin berri dudan argazkia gure Europa zahar honetatik so, baina arazoa ez da distantzia geografikoarekin soilik sendatzen, batzuk pentsatzera tentatuta egon daitezkeen bezala, joerek erraz gurutzatu izan baitute Atlantikoa atzera.

Gorago aipatu dudan beste informazioa lehendakarigaien jarrereri buruzko galdeketa bat da. Ez naiz sartuko paratutako galderei Obamak eta Romneyk emandako erantzunak aztertzen eta juzgatzen. Interesgarriak dira, hala ere, eta sakondu nahi duenak hemen topatuko ditu: www.sciencedebate.org/debate12.

Errealitate egoskorra

Atzen aldian gurean hitz eta pitz aritzeko aukera aparta eman duen gairik baldin bada, hori Euskal Yarena izan da. Aldekoak, kontrakoak, erdibidekoak eta kolore guztietako iritziak. Sarri ideologiak bideratu du iritzia, datuei jaramon gutxi eginez, datu kontrastagarrien eza egon ez denean. Ur-tarril bukaera otsail hasiera honetan Ekai Center ikerketagunea Euskal Yari buruzko artikulu-serie bat argitaratzen ari da (<http://ekai-group.blogspot.com.es>), Eusko Jaurlaritzak berak argitaratutako azterlanetan oinarritzen delarik. Datu askok erakarri dute nire atentzioa, bereziki, azpiegitura horren oinarrietako bat ei den merkantzien garraioa zedarritzen dutenek. Ahul oso agertzen da salgaien garraioaren aurreikuspena. Esaldi honetan laburbiltzen dute Ekai Centerrekoek egoera: «En síntesis, en un supuesto de plena ocupación, el transporte de mercancías en la Y Vasca alcanzaría, según la estimación del Gobierno Vasco, a un 5% del total del tráfico de mercancías». Alportxei buruzko atsotitz gaztelaua datorkit burura.¶